

Prof. univ. dr. **Ioan Chiș**
Av. lect. univ. dr. **Lamya Diana Hărățau**
Asist. univ. dr. **Constantin Marc Neagu**
Av. drd. **Ioan Mircea David**

TEORIE ȘI PRACTICĂ EXECUȚIONAL PENALĂ

Sinteze și întrebări pentru uzul
studenților și al masteranzilor

Editura
Stamangiu
2022

II. Principiile generale ale executării sancțiunilor și măsurilor neprivative de libertate

➤ Legalitatea executării

- o *Nullum crimen sine lege* este adagiul roman de la care pornește reglementarea în materie penală, iar scopul principal nu este acela de stabilire a unor măsuri și a unor pedepse privative de libertate, ci acela de restrângere a drepturilor și de impunere a unor obligații care să conducă la reeducarea individului.
- o Începând cu anul **2013** pedepsele și măsurile educative neprivative de libertate beneficiază de un cadru legal pentru punerea în executare a prevederilor instituite prin Codul penal și Codul de procedură penală, fiind astfel evidențiate următoarele garanții:
 - a) pedepsele și măsurile sunt prevăzute în Codul penal și în Codul de procedură penală;
 - b) aplicarea acestora poate fi dispusă doar de instanța de judecată printr-o hotărâre judecătorească definitivă;
 - c) nerespectarea acestora atrage anularea, suspendarea și înlocuirea cu pedepse sau măsuri educative privative de libertate;
 - d) modalitatea de executare a acestor pedepse și măsuri în vederea respectării cadrului legal se realizează de către judecătorul delegat cu executarea acestora și de către serviciile de probațiune.

➤ **Temeiul executării**

- Nicio măsură educativă neprivativă de libertate și nicio pedeapsă nu poate fi luată în absența unei hotărâri judecătorești definitive.

➤ **Respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale**

- În mod inerent drepturile și libertățile individului sunt restrânse atunci când împotriva sa a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă prin care s-a dispus stabilirea unei măsuri educative neprivative de libertate sau a unei pedepse. Faptul că individul nu este privat de libertate nu înseamnă că acesta poate să își exercite toate drepturile și libertățile fundamentale așa cum o realiza înainte de hotărârea judecătorească de condamnare.
- Încălcarea interdicțiilor stabilite în sarcina individului poate conduce la anularea sau la revocarea măsurii sau a pedepsei stabilite inițial și la aplicarea unor măsuri sau a unor pedepse privative de libertate.

➤ **Respectarea demnității umane**

- Drepturile și libertățile fundamentale pot fi restrânse, însă demnitatea umană trebuie respectată, deoarece ea reprezintă baza tuturor celorlalte drepturi.
- Demnitatea umană este încălcată în cazul torturii, tratamentelor inumane ori degradante, pedepselor inumane ori cu moartea, prin discriminare rasială, etnică, de sex, de avere etc.
- Respectarea demnității umane asigură un tratament egal în fața legii și a accesului la pedepse ori măsuri educative și la alte măsuri neprivative de libertate, indiferent de persoana celui care a comis infracțiunea.

➤ **Respectarea dreptului la viață privată^[1]**

- o Reglementarea dreptului la viață privată trebuie să conțină referințe la orice imixtiune ar putea interveni în viața intimă, viața de familie, în respectarea domiciliului și reședinței, la protecția corespondenței sau a documentelor personale.
- o Limitarea drepturilor și libertăților prin aplicarea măsurilor educative neprivative de libertate nu trebuie să excedă naturii și conținutului acestora. Orice formă de atragere a atenției (inclusiv în mass-media) sau de sancționare publică a unei conduite ilicite prin care se încalcă viața privată sau intimitatea, în opinia noastră reprezintă o încălcare a scopului pe care legiuitorul l-a prevăzut odată cu reglementarea măsurilor educative neprivative de libertate și, implicit, o încălcare a demnității umane.
- o Conform art. 8 alin. (2) din Legea nr. 253/2013 legiuitorul a stabilit că fotografierea sau înregistrarea audio-video a persoanelor ce execută obligațiile prevăzute în hotărârea judecătorească se poate realiza doar cu consimțământul acestora, astfel:
 - a) în cazul **amânării aplicării pedepsei**, pe durata termenului de supraveghere, în cazul situațiilor cuprinse în art. 85 alin. (2) lit. a)-c) Cod penal:
 - să urmeze un curs de pregătire școlară ori calificare profesională;
 - să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 și 60 de zile, în condițiile stabilite de instanță, afără de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă;
 - să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de

[1] Art. 3 alin. (1) din Constituția României și art. 58 din Codul civil.

probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;

- b) în cazul **suspendării executării pedepsei** sub supraveghere, pe durata termenului de supraveghere, în cazurile prevăzute la art. 93 alin. (2) lit. a)-c):
 - să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;
 - să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;
 - să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală;
- c) în cazul **liberării condiționate**, pentru situațiile cuprinse în art. 101 alin. (2) lit. a)-c):
 - să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;
 - să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;
 - să nu părăsească teritoriul României.

➤ **Respectarea confidențialității și a datelor cu caracter personal**

- o Datele persoanelor fizice și juridice sancționate prin pedepse și măsuri educative neprivative de libertate se referă la datele după care persoana poate fi identificată în mod direct sau indirect.
- o În cadrul acestor date se pot regăsi și informații cu privire la infracțiune, la măsura luată, la durata acesteia, precum și cu privire la locul de executare.
- o Operatorii abilitați să lucreze cu datele cu caracter personal ce execută pedepsele și măsurile educative

neprivative de libertate sunt judecătorii delegați cu executarea, consilierii de probațiune și organele abilitate (poliție, organe de reintegrare în muncă).

- o Protecția datelor cu caracter personal și confidențialitatea sunt premise ale reintegrării sociale și ale resocializării. Astfel, individul va avea posibilitatea de a se reintegra în muncă, să conviețuiască în comunitate, iar etichetarea acestora ca fiind autorii unor infracțiuni să nu rămână în conștiința și practica societății.

➤ **Interzicerea discriminării**^[2]

- o În timpul executării pedepselor și măsurilor educative neprivative de libertate și a celorlalte măsuri dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, este interzisă orice formă de discriminare pe teme de rasă, sex, religie, gen, boală cronică, orientare sexuală etc.
- o Excluderea discriminării se poate realiza prin implementarea și dezvoltarea unui sistem de cercetare, urmărire și judecată echidistant în raport cu persoana făptuitorului, asigurându-se în mod permanent un sistem de garanții procesuale.

➤ **Informarea persoanei care nu vorbește, nu înțelege limba română ori nu se poate exprima**^[3]

- o Pedepsele și măsurile educative neprivative de libertate, precum și celelalte măsuri luate de organele judiciare pe parcursul procesului penal trebuie să asigure pe întreaga perioadă a executării colaborarea cu persoana sancționată care să o determine să înțeleagă obligațiile ce-i incumbă și rolul pe care îl au programele de resocializare.

[2] Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – adoptată la Roma în data de 4 noiembrie 1950.

[3] Art. 128 din Constituția României.

- o Una dintre facilități vizează categoria persoanelor care nu se pot exprima, acestora asigurându-li-se sistemul de comunicare mimico-gestual prin asigurarea unor **interpreți** sau **traducători** plătiți de la bugetul statului (din bugetul Ministerului Justiției).

➤ **Implicarea persoanei și a comunității în executare**

- o În cazul în care organele judiciare abilitate au aplicat pedepse sau măsuri neprivative de libertate, implicarea persoanei în cauză este voluntară, activă și se bazează pe o cooperare din partea acesteia, astfel încât pedeapsa sau măsura să de deruleze fără riscuri sau incidente.
- o În hotărârea judecătorească de condamnare se vor prezenta în mod amănunțit **motivele ce au determinat luarea deciziei** de aplicare a unei pedepse sau a unei măsuri educative neprivative de libertate.
- o Persoana care trebuie să execute pedeapsa sau măsura educativă neprivativă de libertate trebuie să beneficieze și, totodată, să solicite autorităților sprijinul de care are nevoie, ori de câte ori este necesar. Aceasta trebuie să solicite să fie îndrumată, supravegheată în vederea executării conforme, astfel încât să nu intervină aspecte care să conducă la suspendarea sau anularea acestora.
- o Pe parcursul liberării condiționate și pe întreaga perioadă a executării pedepsei complementare, implicarea comunității prin instituțiile specifice se realizează constant, iar modalitatea de intervenție a acestora trebuie **să fie detaliată în rapoarte** specifice fiecărei forme de organizare.

➤ **Supportarea costurilor**

- o Cheltuielile aferente programelor de reinserție socială sau de resocializare nu sunt suportate de persoana care execută pedeapsa sau măsura educativă neprivativă de libertate. Cu toate acestea, cheltuielile pe care individual

trebuie să le realizeze cu transportul, cu plata unor servicii de cazare sau întreținere, vor fi suportate de aceasta, cu excepția situației în care nu dispune de mijloace financiare suficiente.

Persoanele care execută o pedeapsă sau o măsură educativă neprivativă de libertate și nu dispun de resursele financiare necesare acoperirii acestor cheltuieli pot apela la **scutirea de plată**, conform prevederile art. 13 alin. (2) din Legea nr. 253/2013.

✓ **Jurisdicția executării pedepselor și măsurilor neprivative de libertate**

A. *Judecătorul delegat cu executarea*^[4]

- o Instanța de executare este **prima instanță de judecată** care a pronunțat hotărârea judecătorească de condamnare, după ce a rămas definitivă (a devenit executorie).
- o O excepție de la regula expusă anterior o reprezintă situația în care hotărârile judecătorești sunt pronunțate în primă instanță de Înalta Curte de Casație și Justiție, caz în care instanța de executare este Tribunalul București sau Tribunalul Militar București.
- o Instanța de executare primește un extras al hotărârii pronunțate de instanța de apel sau de instanța ierarhic superioară, în cuprinsul căruia se regăsesc toate informațiile necesare executării.

 Hotărârile judecătorești pronunțate asupra măsurilor de siguranță, măsurilor asiguratorii și asupra măsurilor preventive vor fi

[4] Art. 15 din Legea nr. 253/2013.

pute în executare de către **judcătorul de drepturi și libertăți** sau de către **judcătorul de cameră preliminară**.

- o Atribuțiile judecătorului delegat cu executarea sunt următoarele:
 - a) asigură punerea în executare a pedepselor sau măsurilor neprivative de libertate, prin comunicarea către serviciul de probațiune și alte instituții responsabile cu această activitate;
 - b) asigură punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate;
 - c) sesizează instanța de executare în cazul în care, cu prilejul punerii în executare a hotărârii sau în cursul executării, se ivește vreo nelămurire ori împiedicare;
 - d) rezolvă incidentele ivite în cursul executării date prin lege în competența sa;
 - e) sesizează instanța de executare, în cazurile prevăzute de prezenta lege, pentru modificarea conținutului, înlocuirea, încetarea unor obligații sau revocarea unor pedepse ori măsuri neprivative de libertate;
 - f) soluționează plângerile împotriva deciziilor consilierului de probațiune;
 - g) aplică amenzi judiciare în cazul comiterii unor abateri judiciare prevăzute de prezenta lege;
 - h) îndeplinește alte atribuții date prin lege în competența sa.
- o Pentru îndeplinirea atribuțiilor expuse anterior, judecătorul delegat cu executarea întocmește sau se pronunță prin următoarele acte de procedură:
 - a) **adresa de sesizare** – în cuprinsul căreia se consemnează împrejurările constatate cu privire la intervenirea unei nelămuriri sau cu privire la punerea în executare a hotărârii ori a unei situații ce împiedică executarea acesteia;

- b) **încheiere** – în cazul în care intervin incidente, sunt formulate plângeri sau în situația contestării unor decizii ale consilierului de probațiune.

Nici adresa de sesizare, nici încheierea nu sunt supuse căilor de atac.

B. Activitatea de cooperare cu serviciul de probațiune^[5]

- o Activitatea judecătorului delegat cu executarea întreprinde acțiuni și desfășoară activități de coordonare în vederea aplicării corespunzătoare a **pedepselor** și a **măsurilor educative neprivative de libertate**, se desfășoară în cooperare cu serviciul de probațiune, care îi este subordonat.
- o Atribuțiile consilierilor de probațiune sunt următoarele:
 - a) realizează evaluarea inculpaților, a minorilor aflați în executarea unei măsuri educative, respectiv a persoanelor supravegheate, din oficiu sau la solicitarea organelor judiciare, potrivit legii;
 - b) sprijină instanța de judecată în procesul de individualizare a pedepselor și măsurilor educative;
 - c) coordonează procesul de supraveghere a respectării măsurilor și executării obligațiilor stabilite în sarcina persoanelor supravegheate față de care instanța a dispus: amânarea aplicării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, liberarea condiționată;
 - d) coordonează procesul de supraveghere a respectării uneia dintre următoarele **măsuri educative neprivative de libertate**: stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână, asistarea zilnică;

[5] Art. 32 din Legea nr. 252/2013.

- e) coordonează executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității;
- f) derulează activități specifice în legătură cu persoanele private de libertate;
- g) îndeplinesc alte atribuții, conform legii.
- o Judecătorul delegat cu executarea **va controla și va coordona** activitățile desfășurate de consilierul de probațiune. Referatul pe care îl realizează consilierul de probațiune poate forma obiectul unei plângeri sau a unei sesizări formulate de persoana cu privire la care a fost dispusă măsura educativă sau pedeapsa neprivativă de libertate.

 În termen de **14 zile** de la formularea plângerii sau a sesizării, referatul consilierului de probațiune este înaintat judecătorului delegat cu executarea. Soluționarea se realizează, în sala de consiliu, în prezența și cu ascultarea prealabilă a petentului și a consilierului de probațiune. Judecătorul delegat cu executarea se pronunță printr-o încheiere.

NB

Împotriva sesizării făcute de judecătorul delegat cu executarea **NU** se poate formula nici plângere, nici sesizare către instanța de judecată.

C. Colaborarea cu instituțiile din comunitate^[6]

- o Activitățile pe care trebuie să le desfășoare diferite instituții publice, ca urmare a deciziei consilierului de probațiune sau prin dispoziția judecătorului delegat cu executarea, **nu sunt facultative**, ci sunt obligatorii. Instituțiile publice **nu pot refuza aceste activități**.
- o Nerespectarea atribuțiilor stabilite în vederea executării pedepselor și măsurilor educative neprivative de libertate

[6] Art. 18-20 din Legea nr. 253/2013.